

# Träff på texten 6

## Bearbetad text och bild

### Information till läraren

Originalbokens ISBN: 978 91 44 13944 9

SPSM-verksnummer: 41258

Den här läraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur det pedagogiskt anpassade läromedlet skiljer sig från originalläromedlet och om hur ni kan arbeta med det.

Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom att text och bilder bearbetas. Bearbetningen av läromedlet innebär att eleven kan använda samma läromedel som sina seende klasskamrater. Innehållet har samma syfte, nivå och pedagogiska innehåll som originalet.

SPSM producerar e-böcker i Textview- och HTML-format. Läromedlet kan också framställas i tryckt punktskrift. E-boksformatet HTML kan finnas i två olika versioner, en version med bearbetad text och bild och en obearbetad version.

Till det anpassade läromedlet kan det finnas tillhörande svällpappersbilder. Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Detta för att bilder och punktskrift inte ska skadas.

Till svällpappersbilderna finns en separat läraranvisning. I den finns det tips på hur man avläser och utforskar en taktill bild tillsammans med eleven. Läraranvisningen bifogas med leveransen av svällpappersbilderna men den finns också som nedladdningsbar pdf i SPSM:s webbutik.

Du kan behöva ytterligare vägledning gällande punktskrift. Se till att ha tillgång till Punktskriftsnämndens handledningar. De finns som nedladdningsbara pdf:er på Punktskriftsnämndens hemsida. I handledningarna står det exempelvis hur olika punktskriftstecken ser ut i punktskriftsboken och på svällpappersbilderna.

Följande skrifter är bra att ha till hands:

- *Svenska skrivregler för punktskrift*, Punktskriftsnämnden
- *Punktskriftens skrivregler för matematik och naturvetenskap*, Punktskriftsnämnden
- *Fonetik och punktskrift*, Punktskriftsnämnden
- *Räkna med mig*, SPSM

Har du frågor, eller vill dela med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av detta läromedel, mejla till [anpassningsfunktionen@spsm.se](mailto:anpassningsfunktionen@spsm.se).

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till [order@spsm.se](mailto:order@spsm.se) eller ringa på telefonnummer 010-473 57 11.

Trevlig läsning!

## Innehåll

E-bok i HTML-format .....	1
E-bok i Textview-format .....	2
Tryckt punktskrift .....	2
Generella förändringar av boken .....	4
Sidspecifika förändringar .....	6
Pedagogiska tips .....	7
Bildbeskrivningar .....	10

## Information om de olika formaten och text till läsaren

### E-bok i HTML-format

#### Webbläsare

En bok i HTML-format läser du i ett webbläsarprogram. Tänk på att boken kan se olika ut i olika webbläsare. Det är viktigt att se till att boken fungerar innan eleven börjar använda den. Exempelvis kan matematiskt innehåll se olika ut och i vissa webbläsare fungerar det dåligt.

Kontakta SPSM om ni får problem med webbläsare.

#### Till läsaren av den anpassade boken

Här finns information riktad till eleven om hur boken är anpassad. Läs igenom informationen tillsammans med eleven.

- I Arbetsgång beskrivs hur man ska arbeta med elevboken och det digitala läromedlet. I den anpassade boken är alla instruktioner om det digitala läromedlet borttagna. Du får fråga din lärare om hjälp om att ta fram det rätta digitala materialet när du behöver det. Det gäller också när du ska läsa tre texter ut textbanken.
- Det finns svällpappersbilder till boken.
- Ibland finns uppgiften att skapa film, bilder, presentationer. Kom överens med din lärare hur du ska göra dina exempel.

## E-bok i Textview-format

En bok i Textview-format läser du i läsprogrammet Textview. Läsprogrammet finns att ladda ned gratis från Myndigheten för tillgängliga medier. Textview finns endast för Windows-datorer.

Det är viktigt att se till att boken fungerar innan eleven börjar använda den. En e-bok i Textview-format är organiserad som en pärm med flikar.

Stilsorter som exempelvis fet eller kursiv stil återges inte i Textview-boken. Eventuell markerad text skrivs istället med VERSALER.

## Till läsaren av den anpassade boken

I den pedagogiskt anpassade boken finns en text som riktar sig till eleven och som kan vara bra att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Samma text hittar du här. Läs denna text tillsammans med eleven.

- I Arbetsgång beskrivs hur man ska arbeta med elevboken och det digitala läromedlet. I den anpassade boken är alla instruktioner om det digitala läromedlet borttagna. Du får fråga din lärare om hjälp om att ta fram det rätta digitala materialet när du behöver det. Det gäller också när du ska läsa tre texter ut textbanken.
- Det finns svällpappersbilder till boken.
- Ibland finns uppgiften att skapa film, bilder, presentationer. Kom överens med din lärare hur du ska göra dina exempel.
- Text som i originalboken är kursiv skrivs i Textview med enbart VERSALER.

## Tryckt punktskrift

Tryckt punktskrift levereras med enkelsidigt eller dubbelsidigt tryck. Antingen är den skriven med glest tryck som har text på varannan rad eller med tätt tryck som har text på varje rad.

## Svartskriftskopia av punktskriftsboken

Följ med i elevens bok! För att du ska kunna läsa samma text som eleven läser finns en nedladdningsbar pdf som heter **Svartskriftskopia av punktskriftsboken**. Där kan du se hur hela boken, sida för sida, är pedagogiskt anpassad och utformad.

Pdf:en är en spegling av punktskriftsboken, men i svartskrift, vilket innebär att punktskriftens förtecken för siffror, versaler, stilsorter och liknande återges med svartskriftstecken. Till exempel kommer du att se siffertecknet (p3456) som tecknet #, och versaltecknet (p6) som tecknet \_ före bokstaven.

Filen finns att ladda ner i SPSM:s webbutik, <https://webbutiken.spsm.se/>

Sök på bokens titel i SPSM:s webbutik och ladda ner filen som heter **Svartskriftskopia av punktskriftsboken**. Där finns också den här informationen till läraren som pdf.

Observera att svartskriftskopian kan ha ett udda pappersformat, FA44, och det kan påverka möjligheten att skriva ut den. Bäst är att läsa bilagan digitalt.

### **Till läsaren av den anpassade boken**

I den pedagogiskt anpassade boken återfinns en text som riktar sig till eleven och som kan vara bra att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Samma text hittar du här. Läs denna text tillsammans med eleven.

- I Arbetsgång beskrivs hur man ska arbeta med elevboken och det digitala läromedlet. I den anpassade boken är alla instruktioner om det digitala läromedlet borttagna. Du får fråga din lärare om hjälp om att ta fram det rätta digitala materialet när du behöver det. Det gäller också när du ska läsa tre texter ut textbanken.
- Det finns svällpappersbilder till boken.
- Ibland finns uppgiften att skapa film, bilder, presentationer. Kom överens med din lärare hur du ska göra dina exempel.

## Generella förändringar av boken

I detta avsnitt beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens läromedel, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade. Särskilda lösningar kan finnas i punktskriftsboken eller i e-boken i textview-format.

**Titta i elevens e-bok, eller i Svartskriftskopia av punktskriftsboken, för att se exakt hur det pedagogiskt anpassade läromedlet skiljer sig från originalboken.**

- Eventuella stavfel från originaltexten kan ha korrigerats.
- Kod till det digitala materialet finns inte med i den anpassade boken.
- Hänvisningar till det digitala materialet är borttagna, även i innehållsförteckningen. Även ikonerna är borttagna. SPSM kan inte garantera att eleven själv kan orientera sig i det, inte heller använda de digitala övningarna. Du får ta fram de digitala delar som det är aktuellt att eleven ska, exempelvis, lyssna på.

Det enda stället där de digitala presenteras är i presentationen av arbetsgången i boken.

Till följd av detta är sidorna 4–6 blanka i elevens bok.

- Ett undantag från ovan är att hänvisningen till Läs tre ... texter i textbanken är kvar i elevens bok, men du måste hjälpa eleven att få åtkomst till dessa texter i det digitala läromedlet. Istället för ikonerna för står det Txt som markering för detta.
- De överstrukna orden i texterna har listats efter respektive rubrik och fått en egen rubrik "viktiga ord". I löpande text har de ingen särskild markering. Eleven kan lätt hoppa över listan om den inte känns relevant.
- I originalboken uppmanas eleven att markera delar av text med olika färger. I den anpassade boken är uppgiften förenklad till: Markera de olika delarna. Bestäm tillsammans med eleven hur markeringen ska gå till.
- Ringa in har ändrats till att markera. Kom överens om hur eleven ska göra det.
- Uppgifter om att rita är borttagna.
- Uppgifter där det exempelvis ska väljas bilder till en text är kvar. Diskutera med eleven om hur texterna kan kompletteras med bild och bildbeskrivningar.
- Ibland finns uppgiften att skapa film, leta bilder och göra presentationer. De är inte anpassade, så du och eleven får komma överens om hur uppgifterna ska lösas.

### Särskilt för tryckt punktskrift

- Kursiv text är kvar.

### Särskilt för Textview

- Kursiv text i t.ex. titlar och hur man skriver källhänvisningar är i textview skrivet med enbart versaler. Förklara för eleven skillnaden på detta.

## Sidspecifika förändringar

Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar, förutom de generella, som vi vill göra dig särskilt uppmärksam på. Det kan vara uppgifter som har utgått eller sidspecifika instruktioner till dig som lärare, till exempel att ta fram konkret material. Det kan också handla om att återanvända uppgifter eller bilder från tidigare avsnitt.

### 70

Bilden av copyright-symbolen är utbytt mot ©, som kan visas i punktskrift.

Symbolerna för BY och BY-SA är borttagna. Rita symbolerna på ett enkelt sätt om ni vill diskutera dem. Texten i boken ser ut såhär:

Den vanligaste licensen är att du får använda bilden om du berättar vem som är upphovsmannen. Licensen kallas "BY".

En annan licens är "BY-SA". Med SA menas dela lika. Det betyder att du får lov att använda bilden men om du sedan vill sprida bilden så gäller samma regler som från början.



## Pedagogiska tips

I detta avsnitt hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med boken. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som ni kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.

## Tid, förförståelse, individuell genomgång och syntolkning

- Den punktskriftsläsande eleven behöver mer tid till uppgifterna och det är elevens rättighet att få tillräckligt med tid även vid prov.
- Eleven med synnedsättning behöver förförståelse inför momentet eller uppgiften som kommer. Till exempel att få tid att läsa igenom text eller bildbeskrivningar eller titta på svällpappersbilden innan eleven lyssnar på en hörövning eller ska genomföra en uppgift.
- Du behöver syntolka bilder, dels de som visas tillsammans i klassrummet och dels individuellt till eleven. Informationen från bildbeskrivningar eller svällpappersbilder kan aldrig ge exakt samma information som seende elever får genom att titta på bilderna. Samtal om bilderna som förekommer i boken kan ge extra information som eleven kan ha nytta av för att få samma förståelse som sina seende klasskamrater.
- Om boken innehåller återkommande figurer eller personer behöver eleven få en presentation av dessa.
- Det som är allmänt känt som till exempel kända personer, berömda byggnader, konstverk och så vidare bör beskrivas

## Praktiskt arbetssätt för eleven och läraren

- Eleven behöver god ordning på sin dokumentation av svar och liknande genom att ha särskilda mappar för olika böcker/ämnen på sin dator där de kan lagra sina filer.
- Eleven kan anteckna kapitel, avsnitt och sedan uppgiftsnummer vid svar.
- Markera kapitlets styckeordlista i punktskriftsboken med gem eller liknande, så att det går snabbt att växla mellan text och ordlista.
- Praktiska hjälpmedel kan vara häftmassa eller vaxsnören för att markera saker.
- Var inte rädd för att klippa isär svällpappersbilder om det passar din elev bättre att arbeta med ett objekt i taget.
- Du kan också täcka delar av svällpappersarket med t.ex. ett blankt papper om det är för många objekt på svällpappersarket.
- Eleven behöver förstås tillgång till grundutrustning såsom kartor och andra basbilder i svällpapper. Du hittar dessa i webbutiken.

- Hjälp eleven att undersöka och förstå sig på tabeller och hur dessa kan vara uppställda. Många gånger bearbetas tabeller till listor i de anpassade läromedlen, men färdigheten att läsa tabeller har man nytta av.
- Undersök den information som finns på SPSM:s webbplatser:
  - <https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/synnedsattning/>
  - <https://webbutiken.spsm.se/>
  - <https://www.spsm.se/laromedel/punktskrift-laromedel/fonetik-i-anpassade-laromedel/>

### Undervisning i matematik och NO

- Eleven måste få tid att undersöka laborationshjälpmedel före laboration.
- Eleven behöver taktila mätverktyg som linjal och gradskiva, passare, molekylmodeller med kulor och pinnar, modeller som visar på kvadrat och kubikmått (cm, dm), ritmuff, häftmassa, abakus, taktill klocka med rörliga visare.
- Konkret material som plockmaterial (till exempel knappor, multikuber, stenar eller dylikt) i kombination med sorteringsfack är lämpligt för de yngre årskurserna.
- Låt eleven använda kroppen som måttenhet.
- Istället för att eleven ska ställa upp tal refereras ofta till att eleven ska använda sin abakus.
- Använd gärna verkliga saker så långt det är möjligt. Samla till exempel på förpackningar under läsåret för att kunna arbeta med volym och former.
- Finns det möjlighet att arbeta med riktiga pengar lär sig eleven att känna igen olika mynt och sedlar.
- Fördjupad information om matematiknotation i e-böcker i Textview-format: <http://asciimath.org/>

### Matematikhandledningar

- Räkna med mig, matematik för punktskriftsläsande elever (artikelnummer 10386).
- Räkna med abakus, handledning och övningsbok (artikelnummer 11600 och 11602).

### Matematikmaterial i SPSM:s webbutik

Sök i webbutiken efter laborativt material, matematik eller målgrupp synnedsättning.

Exempel på material:

- Abakus (artikelnummer 10270, 10271)
- Gradskiva (artikelnummer 13263)
- Korkplatta (artikelnummer 15001)
- Linjal (artikelnummer 13260, 13261)
- Mönsterram (artikelnummer 13274)
- Sorteringsfack (artikelnummer 13264, 13265, 13266)
- Vinkelhake (artikelnummer 13262)

### **Rita egna bilder**

- Om du ritar bilder till eleven, förenkla så mycket som möjligt. Glöm inte att förklara bild och sammanhang tydligt.
- Ritmuff eller vanligt papper på en s.k. Blackboard (artikelnummer 10326) kan användas för att rita och förklara enkla bilder eller förhållanden. Dessa kan även användas av eleven själv.
- Att använda dessa ritverktyg i kombination med korkplatta är ett annat sätt. Då kan man sticka nålar i bilden och dra sträckor med tråd.
- Vaxsnöre är också ett användbart material för att skapa egna bilder eller markera saker på svällpappersbilder.

## Bildbeskrivningar

Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

**9**

Teckning. En skäggig man lyfter in en röd cykel i en vit skåpbil. På sidan av bilden är ett firmamärke i form av ett cykelhjul och namnet Cykelverkstan.

**24**

Fyra foton.

En flicka som sover.

En tallrik med mat, kött, potatisklyftor och mycket grönsaker.

En ung fotbollsspelare i lagdräkt övar med bollen.

Ett gäng ungdomar sitter och pratar och skrattar.

**44**

Foto. En manlig bagare står vid ett mjöligt bakbord och knådar deg. Han är klädd i vita kläder, har en mössa på huvudet. Bakom honom syns en ugn och en hylla med gräddade bröd.

**48**

Reklambild. Foto med text. Två cyklister i höstskog. De cyklar upp för en stig. Texten säger: Upptäck Storstendalens äventyrspark – en park med äventyr, upplevelser och rekreation

**49**

Fyra foton. En grupp människor, unga och gamla går i skogen. De ser glada ut. Klättrare med rep, sele och hjälm på väg uppför ett berg. En person står i en öppning till en grotta och tittar in. Vi ser ljuset från pannlampan och den ljusa dagen utanför grottan. En grupp paddlare på ett stilla vatten.

**50**

Foto. Barn sitter vid en öppen eld och grillar korv.

**53**

Två diagram. Har man besökt eller inte besökt en nöjespark.

Cirkeldiagram visar att 75 procent har besökt, 25 procent har inte besökt.

Stapeldiagram visar att 18 elever har besökt och 6 elever inte har besökt.

**54**

Tre bilder.

Foto. Två fäktare med långa smala svärd i kamp på träningsgolvet. De är klädda i vita heltäckande dräkter och har svarta visir av när framför ansiktet.

Foto. Två fäktare i rullstol gör sig redo för match.

Klubbmärke. Märket har en teckning av en fäktare som gör ett utfall med sitt svärd.

**56**

Foto. En flicka sitter framför en datorskärm vid ett bord i ett rum. Hela rummet liksom lyser i lila och blått. Hon har ett headset på sig, med stora hörlurar. Hon ser ut att skrika av glädje och knyter händerna som i en segergest.

**62**

Teckning. En schematisk bild över vattnets kretslopp. Varm luft stiger från havet, bildar moln. Dessa kyls ner över land och skapar nederbörd.